

ערב ט' באב

1. סעודה מפסקת בשבת
השנה ערב תשעה באב חל בשבת ויש לכך מספר השלכות הנוגעות להכנה לצום.
[מכיון שתשעה באב נקרא מועד – אין אומרים תחנון במנחה שלפניו, ובשבת אין אומרים פסוקי צדקתך צדק לעולם וכו'].
בדרך כלל, סעודה מפסקת נאכלת כסעודת אבלים בישיבה על הריצפה (תקנב, ז), ובאכילת תבשיל אחד (שם, א) בלבד. ואולם בשבת אין כל הגבלה על כמות וסוג המאכלים 'אפילו כסעודת שלמה בעת מלכותו' (שם, י). אכן, יש לאכול מתוך צער החורבן אבל יכול לאכול עם בני משפחתו כבכל שבת ולהתחייב בזימון. **יש להקפיד לסיים את האכילה לפני השקיעה**, שלא כמו בכל סעודה שלישית שבה ניתן לאכול גם לאחר השקיעה, (שם י ברמ"א, משנ"ב, כג-כד).
מעבר מקדש לחול וחליצת נעליים.
2. כידוע, אסור לנהוג אבילות בשבת (משנ"ב, תקנ"ג, ו) ולכן יש לנהוג כך: לאחר צאת הכוכבים, אומרים ברוך המבדיל בין קדש לחול, חולצים את נעלי העור (וניתן להחליף לבגדי חול) והולכים לבית הכנסת לתפילת ערבית וקריאת איכה (בהתאם, מאחרים מעט את זמן תפילת ערבית ע"מ שהציבור יספיק להתארגן).
לימוד תורה בערב ט' באב.
3. 'פיקודי ה' ישרים משמחי לב' לכן הנהיגו פוסקי אשכנז שלא ללמוד בערב ט' באב **אלא בדברים המותרים בתשעה באב** כגון ספר איכה ופרקי החורבן בתנ"ך והלכות אבילות (תקנד, א-ב). כאשר חל ערב ט' באב בשבת נחלקו הפוסקים: יש שקבעו שגם בשבת מחצות היום ילמד רק מענייני החורבן ויש שהתירו ללמוד כרגיל והמקל אין מוחים בידו (תקנג, ב ברמ"א; משנ"ב שם ח).
בליל תשעה באב, אין עושים הבדלה על הכוס, רק מוסיפים בתפילת ערבית אתה חוננתנו. וכן מברך על נר דולק בורא מאורי האש. במוצאי תשעה באב יבדיל על הכוס בלבד ויכול לשתות מן היין (תקנו, א ומשנ"ב שם ג).

תשעה באב

5. נעליים בט' באב
חז"ל אסרו לנעול נעל בתשעה באב - יש אומרים שדוקא נעליים מעור (מלא או חלקי, אפילו קישוטי עור בכלל) בכלל האיסור (שו"ע תקנד, טז), ויש שמחמירים בכל נעל עם סוליה עבה (ראה שע"ת תקנד, יא).
אמירת שלום
6. לא ישאל בשלום חברו, ואדם הנמצא בסביבת אנשים שאינם בקיאים בהלכה או שאינם מקפידים על האבילות ושאלו בשלומם – ישיב להם בשפה רפה (תקנד, כ). אם יכול – יודיע מראש שאינו אומר שלום מפאת האבילות – ע"מ שלא יכעסו עליו (שם, משנ"ב, מב).
הליכה לעבודה
7. אין לעשות מלאכה בתשעה באב (כדי שלא יסיח דעתו מהאבילות – ולכן מלאכה שדורשת תשומת לב וריכוז -אסורה), ולכן לא יילך אדם לעבודתו ביום זה (אם אינו עובד חיוני – ולעניין זה, גם פתיחת חנות מכולת המוכרת מצרכי מזון נחשבת חיונית (חזון עובדיה תעניות עמ' שכב)). בעניין זה עוד פרטי דינים רבים המופיעים בספרי ההלכה השונים.
רחיצה וצחצוח שיניים
8. אסור לרחוץ את הגוף ואף לא את פניו וידיו לצורך רענון או תענוג (תקנד, ז). גם נטילת ידיים בבוקר יטול עד קשרי אצבעותיו וינקה ביד הרטובה את הלכלוכים סביב עיניו ופיו וכדו' (שם י-יא). מותר לנקות לכלוך

- ומי שהתלכלכו ידיו בשרותים או בטיפול בילידי הקטנים וכדו', יכול לרחוץ ידיו לצורך ניקויין (שם, ט).
לכתחילה אין לרחוץ מים בפיו ולצחצח שיניו (תקסז, ג) ואם יש לו צער גדול (או נודף ריח רע מפיו) יכול
לצחצח וישתדל לכפוף את פיו כלפי מטה כדי שלא יבלע מן המים (משנ"ב שם יא).
9. סיכה
אין למרוח משחות, קרמים ושמנים לצורך טיפוח העור, אך מותר למרוח שמנים ומשחות לצורך טיפוח
בפצעי עור (תקנד, טו).
10. עיסוקים ראויים ולא ראויים לתשעה באב
עיקר עניינו של יום ט' באב הוא האבילות על החורבן ועיקרה ההתבוננות והפנמת החוסר העצום בחיינו
כתוצאה מחורבן הבית ומכך שלא זכינו להקימו מחדש. לכן, מעבר לחמשת העינויים שעניינם מניעת
תענוגי הגוף – אסרו חכמים איסורים נוספים שעניינם מניעת היסח דעת מן האבילות. ולכן, החובה
הבסיסית ביום זה להקדיש את יום זה לעיסוק בענייני האבלות והחורבן ולא בשאר עיסוקים, ונראה שחובה
זו קשה לקיום יותר מעינויי אכילה ושתיה וכיוצ"ב – ועל כגון זה אמרו חכמינו כל המתאבל על ירושלים
זוכה ורואה בשמחתה (תענית בבלי ל, ב).
11. אבילות לאחר חצות היום
לאחר חצות היום מקלים מעט במנהגי האבלות שאינם מחמשת העינויים - משעה זו אפשר לשבת על
כסאות גבוהים (תקנט, ג ומשנ"ב שם, יב), ולעשות מלאכות שונות (תקנד, כב ברמ"א).